

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΖ'

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι πο. 12. ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πο. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι — Γραφεῖον Διευθ. : Ἐπὶ τῆς λειωσ. Πανεπιστημίου 39.

22 Ἰανουαρίου 1884

Αἱ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἐδὲ σελ. 41

Ὁ Πασχάλης ἔφριξε πρὸ τοῦ ἤχου τῆς ἰδίας αὐτοῦ φωνῆς. Ἡ δεξιὰ αὐτοῦ ἐτινάχθη σπασμωδικῶς πρὸς τὰ ὀπίσω, ὡς ἐὰν ἐξετέλει τώρα τὴν σωτήριον ἐκείνην κίνησιν, ἣν παρέλειψε νὰ ἐκτελέσῃ ὅταν ἐλάμβανε τὴν ἐπιστολὴν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τὴν καταστρέψῃ.

— Ἡ ἡμέρα ἤρχιζε νὰ χαράζῃ. — Ἐξηκολούθησεν ὁ Πασχάλης μετ' ἀγρίας πικρότητος ἔν τε τοῖς λόγοις καὶ τῇ ἐκφράσει τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ. — Οἱ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκοιμῶντο ἔτι. Καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς ἀκόμη ἐβασίλευεν ἄκρα ἡσυχία. Μόνον παρ' ἐμοὶ ἐπεκράτει ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀναστάσις. Ταραχὴ καὶ ἀναστάσις ἐν τῇ ψυχῇ μου. Ἀναστάσις καὶ ταραχὴ ἐν τῷ δωματίῳ μου. Ὁ ἐν ἐμοὶ ἠθικὸς ἄνθρωπος μ' ἐμίσησε, μὲ ἀπεστράφη, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ συζήσῃ μετ' ἐμοῦ, ἐζήτει τὸ διαζυγίον του. Ἐγὼ ἤμην ἔνοχος, δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ ἀρνηθῶ. Καί, ὡς ἐὰν προπαρεσκευάζον τὰ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκείνου, ἐσύναξα τὰ βιβλία μου, ἔδεσα τὰ πράγματά μου, ἐκάρφωσα τὰ κιβώτιά μου. Καί, πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ ἐτοιμασθῇ τὸ πρόγευμά μου, ἐγὼ ἀνεχώρουν ἐκ Φράϊβουργ διὰ παντός.

Τὰ διαθρυληθέντα σχέδια τοῦ Βίσμαρκ ὡς πρὸς τὴν Κλαουσθάλειον ἀκαδημίαν ἔκαμαν πολλοὺς φοιτητὰς τῆς μεταλλευτικῆς νὰ σπεύσουν ἐνταῦθα, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀρχιζυμένου ἤδη ἐξαμήνου. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὅπως καλύψῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς κατεσπευσμένης καὶ ἀπροσδοκῆτου ἀναχωρήσεως, ἣ μᾶλλον ἀποδράσεώς μου, ἐκ Φράϊβουργ. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι σοὶ ἔγραψα ἐνταῦθεν χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃς, καὶ σοὶ εἶπον ὅτι ἡ ἐπικειμένη μετὰθεσις τῆς Ἀκαδημίας προὐκάλεσε τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ἀφίξεώς μου εἰς Κλαουσθαλ. Τοῦτο ἦτο κυρίως ὁ ἀσθενέστερος, ὁ καταχρηστικὸς λόγος. Ὁ καθ' αὐτὸ καὶ κύριος λόγος, τὸν ἐννοεῖς τώρα, ἦτον ἡ ἄρσις τῆς μεταξύ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ μου ἀνθρώπου διχονοίας, ἦτον ἡ ἀπόφασις νὰ σώσω τὴν Κλάραν. . . Ὡ, τῆς σκληρᾶς καὶ ἀπανθρώπου σωτηρίας! . .

Ἀναχωρῶν ἐκ Φράϊβουργ ἀνέθηκα εἰς ἕνα τῶν ἐπιστατῶν τοῦ πανεπιστημίου ἐγγράφως νὰ τακτοποιήσῃ καὶ μοὶ πέμψῃ τ' ἀπολυτήρια ἐνδεικτικά μου εἰς Κλαουσθαλ. Ὅταν μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἔλαβον ἐνταῦθα τὸν φάκελλον τοῦ Πανεπιστημίου, εὗρον ἐν αὐτῷ καὶ μίαν ἐπιστολὴν πρὸς ἐμὲ ἐπιγεγραμμένην ἀλλ' ἀνατεθειμένην εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πανεπιστημίου νὰ μοὶ τὴν διευθύνουν, ὡς ἀγνώστου οὔσης τῆς διαμονῆς μου. Τὸ γράψιμον μοὶ ἦτον ὅλως διόλου ἀγνωστον, ἐν τούτοις — ὡσὰν νὰ τὸ προεῖδεν ἡ καρδιά μου! — τὸ γράμμα δὲν ἦτο ξένον. Προήρχετο παρὰ τῆς κυρίας Β., τῆς συγγενοῦς τῆς Κλάρας. Ἡ κυρία Β. μοὶ ἀνεμίμησεν τὴν δι' αὐτῆς διοργανωθεῖσαν ἐσπερινὴν ἐκείνην συνάντησίν μου μετὰ τῆς Κλάρας· μοὶ ἐξέθετε τοὺς σπουδαίους λόγους δι' οὓς, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ καθηγητοῦ, εἶχε προβῆ εἰς τὸ ἀπονενοημένον ἐκεῖνο διάδημα. Κατηράτο τὴν ὄραν καθ' ἣν ἐβλάψε τὴν κόρην, ἀντὶ νὰ τὴν ὠφελήσῃ, καὶ μ' ἐξώρκιζεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν συνείδησίν μου, νὰ καύσω τὴν ἐπιστολὴν τῆς, ἀλλὰ νὰ σπεύσω νὰ παρηγορήσω τὴν Κλάραν, ἐὰν δὲν θέλω νὰ γείνω ὁ φανεὺς τῆς ἀωοτέρας ὑπάρξεως τοῦ κόσμου. Ἡ ἐπιστολὴ ἦτο γεγραμμένη ἐν βίᾳ καὶ μὲ τρόπον ἐμφαίνοντα μεγίστην ψυχικὴν ταραχὴν τῆς γραφούσης. Ἦτο χρονολογημένη πρὸ δέκα ἡμερῶν! Αἱ ἐν Φράϊβουργ ἀρχαὶ τοῦ Πανεπιστημίου, διὰ νὰ ἀποφύγουν διπλοῦς κόπους, ὡς φαίνεται, ἀνέβαλον τὴν ἀποστολὴν τῆς, μέχρις οὗτο ἠτοιμάσθησαν τὰ ἐνδεικτικά μου. Ἀπήντησα αὐτοστιγμῆ καὶ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Κλάραν. Τῇ ἐζήτησα μετὰ δακρῶν συγγνώμην διὰ τὴν ἀνανδρον ἀπόδρασίν μου· τὴν ἐξικέτευσα νὰ μοὶ γράψῃ. Τῇ ὑπεσχέθην νὰ ἐπιστρέψω. Ἄλλ' ἦτο παλὺ ἄργα πλέον — Εἶχεν ἀποθάνει!!! Μετὰ δύο τρεῖς ἡμέρας ἔλαβον αὐτὸ τὸ γράμμα. . . Εἶναι τοῦ πατρὸς τῆς. — Καὶ πνιγόμενος ὑπὸ τῶν δακρῶν τοῦ ἀπεκλειδῶσε τὸ συρτάριον μικρᾶς παρακειμένης τραπέζης καὶ λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ἤρξατο νὰ τὴν ἀναγινώσκῃ μετὰ φωνῆς τρεμουσίσης καὶ συγκεκριμένης:

« Ἀγαπητέ μοι Πασχάλη!

» Ἐκτελῶ θλιβερόν καθήκον, γράφων ἡμῖν ἐγὼ, ὅπως σὰς ἀναγγείλω τὴν εἰς χεῖράς μου ἀφίξιν

τῆς ἐπιστολῆς, ἦν τόσον φιλόφρων ἐγράψατε πρὸς τὴν πτωχὴν μου Κλάραν. Ἀνέλπιστον κακὸν ἠθέλησε νὰ ἀπορρανώσῃ ἐμὲ τοῦ μόνου στηρίγματος τῶν ἀσθενῶν γηρατειῶν, κ' ἐστέρησεν ὑμᾶς μιᾶς φίλης, ἥτις εἶμαι βέβαιος, θὰ ἐθεώρει εὐτυχίαν τῆς ν' ἀποκριθῆ εἰς τὸ γράμμα σας. Σὰς παρακαλῶ ἐνώσατε μετὰ τῶν ἐμῶν τὰς ὑμετέρας πρὸς τὸν Ἰψιστον προσευχὰς ὑπὲρ . . .»

Σφοδροὶ ὀλολυγμοὶ ἀπέπνιξαν τὴν φωνὴν του· μεγάλα δάκρυα κατεπλημμύρησαν τοὺς ὀφθαλμούς. Συνεκάλυψε τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν κλαίων πικρῶς καὶ ὀδυρόμενος.

— Καὶ εἰμ' ἐγὼ ὁ ἀσυνειδήτος—ἀνωλόλυξεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν κλαυθμῶν του, — ἐγὼ ὁ ἀλιτήριος ὁ ἀπορρανώσας τὸν δυστυχῆ πατέρα! Ὁ στερήσας αὐτὸν τοῦ μόνου στηρίγματος τῶν ἀσθενῶν γηρατειῶν του! Εἰμ' ἐγὼ ὁ ἐναγῆς, ὁ μαράνας διὰ τοῦ δηλητηρίου τῆς καρδιάς αὐτοῦ τὸν τρυφερὸν τῆς ἀγνότητος κρῖνον! Εἰμ' ἐγὼ ὁ βέβηλος, ὁ σβύσας διὰ τῆς νοσηρᾶς αὐτοῦ πνοῆς τὴν ἱερὰν λυχνίαν τῆς Ἐστιᾶδος τοῦ θείου ἔρωτος! Ἐγὼ εἶμαι ὁ αἷτιος, ἐγὼ ὁ αὐτουργὸς τοῦ θανάτου τῆς Κλάρας! ὦ Θεέ μου! Θεέ μου! Πῶς ὑπέφερες, πῶς ἠνέχθης ν' ἀποθάνῃ ἐκεῖνη, καὶ νὰ ζῶ ἐγὼ, ὁ ἄθλιος καὶ ἐλεεινός, ὁ ἐξώλης καὶ προώλης! Νὰ καταστραφῆ ἡ ζωὴ τῆς ζωῆς, καὶ νὰ ζῶ ἐγὼ τοῦ ὁποίου χίλια ἔτη δὲν θὰ ἦσαν ἄξια μιᾶς στιγμῆς τῆς ζωῆς τῆς Κλάρας!

Καὶ κλαίων καὶ ὀδυρόμενος μετ' ἐξἄλλου παραφορᾶς ὁ ταλαίπωρος, ἐκτύπα τὸ στήθος καὶ ἀπέσπα τὴν κόμην του!

Ἡ καταστροφὴ ἦτο τῷ ὄντι φοβερά. Ἡ ἀπελπισία δικαία. Πᾶσα παρηγορία θ' ἀπέβαινε ἀσκοπος καὶ ματαία. Ἄλλως τε δὲν εἶχον καὶ τὴν ἀπαιτουμένην ἡσυχίαν τοῦ πνεύματος. Ἡ ἱστορία συνεκίνησε βαθῶς τὴν καρδίαν μου, ἡ δὲ κατάστασις τοῦ Πασχάλῃ θὰ ἐκίνοι καὶ τοὺς λίθους αὐτοὺς εἰς δάκρυα. Ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐξηκολούθησ' ἐλέγχων αὐτὸς ἑαυτὸν μετ' ἀπελπιστικῆς πικρίας, ἐπικαλούμενος διὰ τρυφερωτάτων ἐπιθέτων τὴν νεκρὰν αὐτοῦ φίλην, ἐξαιτούμενος συγγνώμην δι' ἐκφράσεων τόσον συγκινητικῶν μετὰ καρδιάς τόσον συντετριμμένης, ὥστε θὰ ἐκίνοι εἰς οἶκτον καὶ τὸν μᾶλλον ἀνηλεῆ καὶ ἀμείλικτον κριτὴν, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ δικασθῆ τοῦτ' αὐτὸ ἐπὶ πραγματικῶ φόνῳ.

Μετὰ τινὰς ματαίας προσπαθείας, ὅπως τὸν καθησυχάσω, δὲν ἤξεύρω πῶς περιῆλθεν ἡ χεὶρ μου ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς, ἦν εἶχεν ἀφήσει νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Τὴν ἔλαβον καὶ τὴν ἀνέγνωσα κατ' ἑμαυτόν. Τὴν ἀνέγνωσα ἀπαξ, τὴν ἀνέγνωσα δις, καὶ ὅσον τὴν ἀνεγίνωσκον, τόσον ἰσχυροτέρα ἐγίνετο μία ἀμυδρὰ κατ' ἀρχὰς ὑπόνοια, μία κρυφὴ τῆς καρδιάς μου ἐλπὶς. Ἴσως δὲν ἀπωλέσθῃ ἀκόμη τὸ πᾶν, ἴσως

δὲν ἀπωλέσθῃ τίποτε! Ἐὰν ἐννοῶ καλῶς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην. ἀπολύτως τίποτε!

— Πασχάλῃ, ἀδελφὲ Πασχάλῃ, — εἶπον μετ' ἐπανειλημμένης ἐπιμονῆς — ἀπήντησες εἰς αὐτὸ τὸ γράμμα; Ἡρώτησας ἀπὸ τί ἀπέθανεν ἡ Κλάρα; Μετέβης εἰς Φραϊβουργ;

— Πῶς νὰ μεταβῶ ἢ νὰ γράψω, — εἶπεν ἐκεῖνος μετὰ πολὺ — χωρὶς νὰ προξενήσω μίαν νέαν καταστροφὴν! Πῶς νὰ παρουσιασθῶ, ἢ νὰ ἀπαντήσω εἰς τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον γέροντα, χωρὶς νὰ τῷ εἶπω τὴν ἀλήθειαν. Καὶ πῶς νὰ τῷ εἶπω τὴν ἀλήθειαν ἐφ' ὅσον ἡ πληγὴ του εἶναι τόσον πρόσφατος ἀκόμη! Νὰ τῷ εἶπῶ ὅτι φωνεὺς τοῦ τέκνου του εἶμαι ἐγὼ, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐκλογῆς του! Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐμπιστοσύνης του! Αὐτὸ θὰ τὸν ἐφόνευε, χωρὶς ἄλλο θὰ τὸν ἐφόνευεν! — Ἡ ἐλπίς μου ἐκεῖνη ἐκρατύνθη τώρα μέχρι βεβαιότητος. Ὁ Πασχάλῃς κατεστρατηγήθη! Κατεστρατηγήθη ὑπὸ τοῦ διλημματικοῦ τῆς ἐπιστολῆς ὕφους! Καθῆσας ὅλως διόλου παρ' αὐτῷ καὶ πλησιάζας τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς του: Πασχάλῃ, τῷ εἶπον ἐπιτιμητικῶς, μὴν κάμνης ὡσὰν παιδί. Ἀνάγνωσε τὴν ἐπιστολὴν ἀκόμη μίαν φορὰν. Αὕτῃ δὲν λέγει τίποτε περὶ θανάτου τῆς Κλάρας.

— Πῶς δὲν λέγει! — Ἄνεκραξεν ἐκεῖνος, ἀντιληφθεὶς τοῦ ἐτέρου ἄκρου τῆς ἐπιστολῆς, καὶ θεὶς τὸν λιγανὸν ἐπὶ τῆς τελευταίας γραμμῆς. — Πῶς δὲν λέγει! Δὲν βλέπεις; Ἐνώσατε μετὰ τῶν ἐμῶν τὰς ὑμετέρας πρὸς τὸν Ἰψιστον προσευχὰς ὑπὲρ αὐτῆς!

— Πρὸς τὸν Θεὸν συμπροσευχόμεθα, εἶπεν ἐγὼ ἀπαθῶς καὶ σπουδαίως, ὄχι μόνον ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ζώντων. Οἱ κλαυθμοὶ σου μ' ἐμπόδισαν πρὸ μικροῦ νὰ ἀκούσω τὸ τέλος τοῦ γράμματος. Ἐὰν δὲν τὸ ἀνεγίνωσκον μόνος, θὰ εὐρισκόμην εἰς τὴν αὐτὴν μετὰ σοῦ ἀπάτην. Καὶ σὺ, ὡσάκις τὸ ἀνεγίνωσκεις, εἶμαι βέβαιος, παραφέρεσαι ὑπὸ τῆς θλίψεώς σου τόσον ὥστε δὲν σκέπτεσαι διόλου, τὸ περίτεχον καὶ διλημματικὸν τῶν τε λέξεων καὶ τῶν φράσεων τοῦ γέροντος καθηγητοῦ. Διότι ἀληθῶς περίτεχον καὶ διλημματικὸν εἶναι τὸ γράμμα καὶ ὄχι μόνον περὶ θανάτου δὲν λέγει τίποτε, ἀλλ' οὐδὲ περὶ ἀρρωστίας. Διὰ τὸ πρῶτον εἶναι πολὺ ἀσθενές· διὰ τὸ δεύτερον πολὺ μεγαλοποιημένον. Τοιοῦτόν τι δὲν περιμένει κανεὶς ἀπὸ ἑνα καθηγητὴν ὅσον σχολαστικὸς καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι εἶναι. Διότι ἰδέ. Κακὸν δὲν θὰ εἶπῃ πάντοτε Θάνατος. Ὁ Θάνατος δὲν εἶναι μάλιστα ποτὲ ἀνέλπιστον κακόν. Ἐπειτα «τοῦτο ἦ ἐκεῖνο ἠθέλησε νὰ μ' ἀπορρανώσῃ», γερμανιστὶ λεγόμενον, δὲν σημαίνει πάντοτε ὅτι καὶ μ' ἀπορρανώσῃ τῷ ὄντι. Πολλὰς φορὰς σημαίνει ἀπλῶς ἐδοκίμασεν ἀλλὰ προελήθη, ὅπως καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν

μας. Ἐπειτα, προκειμένου περὶ θανάτου, δὲν λέγομεν προσεύχεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ τόσο, ὅσον λέγομεν προσεύχεσθε ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Διατί λοιπὸν νὰ ἀποδώσωμεν τὴν χειροτέραν μόνον σημασίαν εἰς τὰς λέξεις τοῦ καθηγητοῦ; διατί νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὀμιλεῖ περὶ θανάτου, ἢ ἔστω περὶ ἀσθενείας τῆς Κλάρας;

Ὁ Πασχάλης ἤρπασε τὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ τῆς χειρὸς μου.

— Ὅχι! Ὅχι! ἐξηκολούθησα ἐγὼ μετὰ ζήλου. Σκοπὸς τοῦ δὲν ἦτο νὰ σὲ εἰπῇ οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλλο. Σκοπὸς τοῦ ἦτο νὰ σὲ εἰπῇ τρίτον τι. Καὶ νὰ σοὶ τὸ εἶπῃ τόσο δισήμως, τόσο διλημματικῶς ὥστε νὰ παύσης τὰς μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ σχέσεις ἐνωρίτερον, παρ' ὅτι θὰ ἔκαμνεν, ἐὰν ἤθελε σοὶ τὸ ἀπαιτήσῃ ἀπλῶς καὶ εἰλικρινῶς. Καὶ τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸν ἐπέτυχε πληρέστατα καὶ στρατηγικώτατα.

Ὁ Πασχάλης κρατῶν τὴν ἐπιστολὴν πρὸ τοῦ φωτὸς τῆς λυχνίας διὰ τῶν σπασμωδικῶς τρεμουσῶν χειρῶν του, περιῆγεν ἐπ' αὐτῆς τὸ βλέμμα τῶν ἐκπεληγμένων ὀφθαλμῶν τόσο ὀξύ, τόσο ἐταστικόν, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο ν' ἀνακαλύψῃ τὰ λεγόμενά μου ὑποκάτωθεν τῶν ψηφίων τοῦ καθηγητοῦ, ἢ ἐν αὐτῇ τῇ ὑφῇ τοῦ χάρτου κεκρυμμένα.

— Ἀλλὰ ποῦ εἶναι λοιπὸν αὐτό; — ἀνέκραξεν ἐπὶ τέλους ἀνυπομονῶν — ποῦ εἶναι αὐτὸ ποῦ λέγεις; — Καὶ χωρὶς νὰ σηκώσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς; περιέφερε τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, ὡς ἀναγινῶσκον παιδίον.

— Δὲν τὸ ἤυρες ἀκόμη; Βίβον ἐγὼ ἐγερθεῖς. Φέρ' ἐδῶ τὴν ἐπιστολὴν. — Καὶ ἀποσπάσας τὴν ἐπιστολὴν διὰ βίας ἀπὸ τῶν χειρῶν του, — Ἄκουσε, τῷ εἶπον.

«Ἐκτελῶ θλιβερὸν καθήκον γράφων ὑμῖν ἐγὼ, ὅπως σὰς ἀναγγεῖλω τὴν εἰς χεῖράς μου ἀφίξιν τῆς ἐπιστολῆς. . . σας . . . πρὸς τὴν. . . Κλάραν».

Τουτέστιν: Σὰς ἀναγγέλλω μετὰ θλίψεως, (καὶ, ἀδιάφορον ἂν καὶ πρὸς θλίψιν σας) ὅτι τὰς ἐπιστολάς σας τὰς ἀναγινώσκω ἐγὼ. Διότι τὰ πατρικά μου καθήκοντα μοὶ ἐπιβάλλουν νὰ ἀπαγορεύσω τὴν ἀφίξιν αὐτῶν μέχρι τῶν χειρῶν τῆς θυγατρὸς μου, ἣτις ἐφάνη τόσο πτωχῇ τῷ πνεύματι, ὥστε νὰ ξεμναίσθῃ ἀπὸ ἓνα ἄπλοῦν φοιτητάκον.

Ὁ Πασχάλης ἐτινάχθη, ὡς ἄνθρωπος ἐξαφνισθεὶς ἐν τῷ ὄνειρῳ του ὑπὸ σφοδροῦ τινος κρότου. — Ἄκουσε παρακάτω, εἶπον ἐγὼ ἀδιάφρως.

«Ἀνέλπιστον κακὸν ἠθέλησε ν' ἀπορφανώσῃ ἐμὲ κτλ. καὶ ἐστέρησε ὑμᾶς κτλ. εἰς τὸ γράμμα σας κτλ.» μέχρι τέλους.

Θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ὁ ἄριστος μαθητὴς μου Πασχάλης, φωραθεὶς ἀπελπίστως κακός, ἐδοκίμασεν (ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε) νὰ μὲ στερήσῃ

τὸ τέκνον μου μεταφέρων αὐτὸ, ἔστω καὶ ὡς σύζυγόν του, εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ κόσμου, ἐνῶ γνωρίζει, ὅτι ἐγὼ ἄλλο στήριγμα τῶν ἀσθενῶν μου γηρατειῶν δὲν ἔχω. Διὰ τούτου ὁ μὴ ὁ ἔραστής, ὁ κακὸς Πασχάλης ἐστέρησεν ἐαυτὸν τοῦ δικαιώματος νὰ εἶναι φίλος καὶ τῆς Κλάρας, διὰ τὴν ὁποίαν, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, ἀπαντήσεις εἰς ἐπιστολάς του, (ἐὰν ἐξηκολούθει νὰ εἶναι καλός) θὰ ἦσαν εὐτύχημα, κατὰ τὰς θλιβερὰς ὥρας τῆς ὀρφανείας της· θὰ ἦσαν παρηγορία, μόνη ἐναπολειφθεῖσα δι' αὐτὴν ἐπιγῆς. Τώρα ποῦ στερεῖται τῆς παρηγορίας σας, εὐχεσθε καὶ μετ' ἐμοῦ νὰ τὴν παρηγορήσῃ ὁ Ὑψίστος.

Ἡ ἔρμηνεῖα αὕτη τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κυρίου Μ. ἐνεποίησεν ἐπὶ τοῦ Πασχάλη, ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς, ἐκπληκτικὴν ἐντύπωσιν. Ἡ ταραχὴ του, ὅταν ἐνόησε ποῦ ἔτεινον αἱ ὑπόνοιαι μου, ἦτον ἀληθῶς μεγάλη. Διὰ τῆς τρεμούσης χειρὸς του ἀντειχέτο νευρικῶς τοῦ ἑτέρου ἄκρου τῆς ἐπιστολῆς, καὶ μὲ ἀνησύχους ὀφθαλμοὺς παρετήρει ἐναλλάξ τὰ γράμματα καὶ τὸ πρόσωπόν μου. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπέσυρεν ἀνεπισθῆτως τὴν χεῖρά του, ἀπέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀπεσύρθη. Καὶ ὅταν ἐτελείωσα τὴν ἐξήγησιν, ἐξεπλάγην, εὐρὼν αὐτὸν ἀνακείμενον ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, ἀδιάφορον καὶ μηδαμῶς προσέχοντα εἰς τοὺς λόγους μου. Τοῦτο δὲν ἦτο τὸ παρ' ἐμοῦ προσδοκῆθὲν ἀποτέλεσμα. Ἐν τούτοις μετὰ προσπεποιημένου πλέον ζήλου ἐξηκολούθησα ὑποστηρίζων τὴν ἔρμηνεῖάν μου. Ἡ σιωπὴ τῆς κυρίας Β. μετὰ τὴν μόνην τῆς ἐπιστολῆς, ἢ προτροπὴ της πρὸς τὸν Πασχάλην νὰ καύσῃ τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην μοὶ παρεῖχε δυνατὸν ἐπιχειρήμα. Χωρὶς ἄλλο, ἔλεγον, ἢ γυνὴ αὕτη δὲν εὐρίσκεται πλέον παρὰ τῇ Κλάρα, δὲν διατελεῖ ζῶσα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ καθηγητοῦ. Ἡ σύμπραξις, ἢ παρουσία της κατὰ τὴν ἐσπερινὴν ἐκείνην συνέντευξιν, ἀνακαλυφθεῖσα, τίς οἶδέ πως εἰς τὸν αὐστηρὸν πατέρα, προεκάλεσε τὴν ἀποβολὴν της. Ἄλλως θὰ ἔγραφε, θὰ ἔγραφεν ἔστω καὶ ὅπως ἀναγγεῖλῃ τὸν θάνατον τῆς Κλάρας. Καὶ τελευτῶν:

— Βλέπεις, εἶπον, Πασχάλη, τί κακὸν πρᾶγμα εἶναι ἢ προκατάληψις; Σ' ἐκράτησε τόσο καιρὸν ἀπατημένον. Σ' ἐβασάνισε διὰ τίποτε. Σὲ κατεδίκασεν εἰς σιωπὴν καὶ ἀδράνειαν βεβαίως πρὸς μεγάλην θλίψιν τῆς Κλάρας.

Ὁ Πασχάλης ὑψώσεν ἡσύχως τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὲ παρετήρησε μετ' οἴκτου ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, καὶ διαστείλας τὰ χεῖλη μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας:

— Ἐγίνεις δὰ, εἶπε, δεινὸς φιλόλογος! Εἰς τόσο μικρὸν διάστημα! Δεινὸς ἐρμηνευτής! Βλέπεις, αὐτὸ τὸ ἔχει ἡ Γοττίγγη. Σὲ συγχάιρω! Ἐν τούτοις ἐπιφύλαξε τὴν σοφίαν σου. Θὰ σὲ χρειασθῇ νὰ παρεξηγήσῃς — ἤθελον νὰ εἶ-

πω ἔξηγῆς — τοὺς κλασσικούς εἰς τὰ παιδά-
ρια. Ἄλλὰ μετὰ μικρὸν κρεμάσας πάλιν τὴν
κεφαλὴν μετ' ἀπελπισίας — Ἄχ! φίλε μου!
φίλε μου! — εἶπεν. Προσπαθεῖς νὰ παρηγο-
ρήσῃς μίαν ἀγρίαν, ἀπαρηγόρητον θλίψιν: Τὸ
ἔξυρω. Ὁ πρὸς ἐμὲ οἶκτός σου σὲ κάμνει νὰ
καταφύγῃς εἰς ὅλα τὰ πιθανὰ ἐπιχειρήματα.
Ἐὰν ἐγνώριζες τὸν πατέρα τῆς Κλάρας, ὅπως
ἐγὼ, ἐὰν εἶχες ἀναγνώσει τὴν ἐπιστολὴν τῆς
B., ἐὰν ἤξευρες πρὸ πάντων τὴν συγκοινωνίαν
τῆς ψυχῆς μου. . . Ἐὰν τὴν ἤξευρες ταύτην —
εἶμαι βέβαιος, δὲν θ' ἀμφεβαλλες.

— Συγκοινωνίαν, μετὰ τίνος; Εἶπον ἐγὼ,
παραξενυθεὶς ἐκ τοῦ τρόπου του.

— Μετὰ τῆς Κλάρας, ἀπάντησεν ἐκεῖνος
μυστηριωδῶς, μετὰ τῆς ψυχῆς τῆς Κλάρας!
Σοὶ εἶπον πῶς μοῦ συνέβη τὴν ἐσπέραν ἐκείνην
τῆς συναντήσεώς μας. Πῶς μ' ἐκυρίευσεν ἓνας
ἄγριος, ἀκράτητος πόθος νὰ τὴν ἰδῶ, καὶ πῶς
εὐρέθη αἴφνης ἐνώπιόν μου, εἰς ἓνα τόπον, ὅπου
ποτὲ δὲν θὰ τὴν ἐπερίμενα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς
ἐκείνης μοῦ συνέβη τόσαις φοραῖς τὸ ἴδιο πρᾶγ-
μα. Δὲν σὲ λέγω, πῶς λησμονῶ ποτε τὴν Κλά-
ραν. Ἄλλ' ὅταν ὁ καιρὸς χαλάσῃ, καὶ ὑγρανθῇ
ὁ ἀήρ, καὶ σκοτεινίσῃ ἡ ἀτμοσφαῖρα, καὶ μὲ
καταλάβῃ ἡ μελαγχολία μου, τότε δὲν εἰμυρῶ
νὰ σκεφθῶ τίποτε, τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν Κλά-
ραν. Ὅλην τὴν ἡμέραν, ὅλην τὴν νύκτα, τί-
ποτε. Καὶ καθὼς ἀναπολῶ εἰς τὴν μνήμην μου
ὅλα τὰ περιστατικὰ τοῦ ἔρωτός μας, ἔξαφνα
μὲ κυριεύει ὁ πόθος ἐκεῖνος νὰ τὴν ἰδῶ, ὅπως
ἦτο κατὰ τὸ ἓν, ἢ κατὰ τὸ ἄλλο, καὶ — δὲν
θὰ τὸ πιστεύσῃς — ὅπως τὴν φαντασθῶ, ἔτσι
μοὶ παρουσιάζεται! Ἐφῆς, εἶδες τί φοβερὴ νύ-
κτα, τί ἀγριότης ἀνέμων, τί ἀναστάσεις στοι-
χειῶν. Αὐταὶ εἶναι αἱ χειρότεροι μου νύκταις.
Οἱ μυκηθμοὶ τῶν ἀνέμων, οἱ γογγυσμοὶ τῶν
δένδρων, οἱ τριγμοὶ τῶν παραθύρων ἐκπτοοῦσι
τὴν καρδίαν μου, ἐξορίζουν τὸν ὕπνον μου, ἐκ-
σοβοῦν τὴν ψυχὴν μου, ὡς ἔλαφον πανταχόθεν
κυνηγουμένην, δὲν τὴν ἀφίνουν νὰ ἡσυχάσῃ.
Δὲν ἐπανέρχονται τὰ γεγονότα τῆς θλιβερᾶς
ταύτης ἱστορίας εἰς τὴν μνήμην μου, ἡ ψυχὴ
μου ἐλαύνεται πρὸς αὐτὰ, ἐλαύνεται ἀφειδῶς
καὶ ἀμειλίχτως, ἐλαύνεται ὡς ὑφ' ὑλακτούν-
των κυνῶν, πλταγουσῶν μαστίγων, ἕως οὗ
διαδράμῃ πάντα, ἀπαξ καὶ δις καὶ τρίς, οὐχὶ
κατὰ σειράν, ἀλλ' ἀτάκτως, ὅπως ἐκσοβηθῇ,
καὶ πρὸς ὅπου ἐκσοβηθῇ, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγ-
μῆς καθ' ἣν ἐξητελείσθη ἐνώπιον τοῦ προσ-
τύχου ἐκείνου γυναικίου, μέχρι τῆς τελευταίας,
καθ' ἣν ἐφάνεσα τὸν ἄγγελον τῆς ἀγάπης!
Ἔτσι καὶ ἐφῆς τὴν νύκτα. Ἐφθασα μέχρι τοῦ
σημείου τούτου, κεκοπιτικῶς κ' ἐξηνητημένος,
μὲ τὴν φοβεράν, τὴν ἀμειλίχτον συναίσθησιν,
ὅτι εἶμαι ὁ πλέον ἐνηγῆς, ὁ πλέον ἀλιτήριος
τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ, ἐκ τοῦ ἐρέβους τῆς σκοτει-

νῆς φαντασίας μου ἀνέβη ἡ καθαρά, ἡ ἄσπιλος
μορφὴ τῆς Κλάρας, ὡς ἀστὴρ ἀνατέλλον! Πό-
σον συμπαθῆς! πόσον ἀνεξίκακος! πόσον οἰ-
κτεῖρων! Εἰμυρῶ νὰ μὴ μ' ἐσυγχώρησε; Πο-
τέ! Βεβαίως δὲν μοῦ μνησικακεῖ. Βεβαίως δέ-
εται ὑπὲρ ἐμοῦ, δέεται ὅπως ἐξιλώσῃ τὸν κρι-
τὴν μου, τὸν Πλάστην μου! Ἐκεῖ μ' ἐκυρίευσεν
αἴφνης ὁ φλογερὸς ἐκεῖνος πόθος νὰ τὴν ἰδῶ, νὰ
τὴν ἰδῶ μὲ τὰ μάτια μου, ὅτι τὸ κάμνει. — Καί,
σεισθεὶς ὑπὸ ἰσχυρᾶς φοικιάσεως — Ὅπως τὴν
ἐπόθησα, εἶπε, μετὰ τρεμούσης, ὑποκώφου φω-
νῆς, — ὅπως τὴν ἐπόθησα, ἔτσι μ' ἐφάνη, ἔτσι
παρουσιάσθη ἐνώπιόν μου: Ἐντὸς τοῦ κυανοῦ
οὐρανοῦ ὑπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ Παραδείσου
μὲ τὴν λευκὴν τῶν ἀγγέλων στολὴν μὲ τὴν
ξανθὴν τῆς κόμην, χυμένῃν ἐπὶ τῶν νώτων μὲ
τὴν χρυσὴν τῆς χάρπαν πρὸ τῶν μικρῶν χει-
ρῶν τῆς. — Τί φοικίζεις τοιουτοτρόπως; Σοῦ
δίδω μόνον μίαν ἀμυδρὰν ἰδέαν! Διότι τοὺς
γαλανοὺς τῆς ὀφθαλμοῦς, τὸ κατανυκτικόν
τῆς βλέμματος πῶς νὰ σοῦ τὸ περιγράψω! Ἐ-
πειτα τοὺς ἤχους τῆς χάρπας, τὴν μουσικὴν
τῆς φωνῆς τῆς. — Τί ταράττεσαι; τί τρέμεις
τοιουτοτρόπως; Ὡ! ἐὰν ἤξιώνασο νὰ τὴν ἰ-
δῆς, ὡς ἐγὼ, ἐὰν τὴν ἔβλεπες μίαν φορὰν τί
θὰ ἔκαμνες, ἀφοῦ σὲ τὸ λέγω μόνον καὶ συγκι-
νεῖσαι τόσο!

Ἡ περιγραφή αὕτη ἔσεισεν ἐκ θεμελίων τὴν
καρδίαν μου. Ἀνὰ πᾶσάν του λέξιν παγερὰ φοι-
κίαις διέτρεχε τὰ νεῦρά μου. Τὴν ὀπτασίαν
τοῦ δυστυχοῦς τὴν εἶδον ἐγὼ πρὸ τινων ἑβδο-
μάδων μὲ τοὺς σωματικὸς ὀφθαλμοὺς μου!
Τὴν εἶδον ἐν τῷ κυανῷ, ἐν τῷ στρογγύλῳ θα-
λάμῳ τοῦ φρενοκομείου τῆς Γοττιγγῆς! Τώρα
μοῦ διηνοίγησαν οἱ ὀφθαλμοί. Ἡ παράφρων ἦτο
θύμα ἐρωτικῆς ἀπελπισίας, μοὶ εἶπον. Ἦτον
ἐκ τοῦ Δουκάτου τῆς Βαδης! Νομίζω μάλι-
στα, ὅτι ἤκουσα καὶ τὸ ὄνομα M., σιγηλῇ τῇ
φωνῇ καὶ μετ' οἴκτου προσεφθὲν ὑπὸ τοῦ ἰα-
τροῦ μου. Ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς Κλά-
ρας. Τί ἀπίστευτος σύμπτωσις! Τί ἀνέλπιστος
συγκυρία! Καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ δυστυχοῦς πα-
τρὸς, κ' ἐκεῖνη ἐνοεῖται τώρα καλλίτερα. Ἡ
κόρη του δὲν ἦτο νεκρά, ἀλλ' ἦτο πολὺ πλέον
ἢ ἀσθενής! Καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔγραφεν ὁ
γέρων τόσο περικεκαλυμμένος, δηλοποιῶν δυ-
στύχημα ἦττον μὲν θανάτου, ἀλλὰ πολὺ φοβε-
ρὸν ἢ ὅστε νὰ ὀνομασθῇ, πολὺ ἀπελπιστικώ-
τερον ἢ ὅστε νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀσθένεια!

Κ' ἐνῷ προσεπάθουν ν' ἀποκρούσω τὴν καθ'
αὐτὸ αἰτίαν τῆς παραχῆς μου, ἀφίνων τὸν Πα-
σχάλην εἰς μίαν πλάνην ἥτις ἀναμφιδύτως τῷ
ἦτο σωτηριωδεςτέρα τῆς ἀληθείας, ἐθαύμαζον
κατ' ἰδίαν, πῶς ἠμπόρεσε νὰ μὲ διαλάβῃ μέ-
χρι τοῦδε ὁ σύνδεσμος, ὁ συνέχων τὴν ἐν τῷ
φρενοκομείῳ τῆς Γοττιγγῆς δυστυχίαν μὲ τὴν
οὐσαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου! Ἄλλ' οὕτω

συμβαίνει συνήθως, όσάκις ζητούμεν ν' ανακαλύψωμεν ώς άλήθειαν ούχι τό τί έστιν, αλλά τό ό,τι έπιθυμούμεν.

[Ήπιται τό τέλος]

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ

Α΄.

Διά τās συναντήσεις τών φίλων άπαιτείται νά προηγηθώσι διαπραγματεύσεις ώς διά τās τών μοναρχών. — Αί άκροάσεις άποδείκνυνται κώλυμα — Ό έπισημότερος έν Βερολίνω ίατρός και ή χαλεπωτέρα άσθένεια. — Σχέδια άσφαλή συγχύζονται πρός όνειροπολήσεις. — Η προσχώρησις τής Ιταλίας εις τήν βερολιναίαν συμμαχίαν. — Ανακωχή... έμποροπραξιών — Νέαι θεωρίαι περί έπικρούσεως και άκροάσεως. — Τα σχέδια πραγματοποιούνται. — Ποδ όδηγοσι δύο προσκλήσεις. — Τα τελευταία επί τής γής Μαμμούθ. — Τα μαλάκια τών περιηγητών. — Όρισμός σπουδαίου — περιηγητού. — Νέου είδους θερμοκρασία. — Αναλογία πρός τόν Θουκυδίδην και συμπέρασμα.

Ήπι έν όλόκληρον έτος έκυφορείτο τό σχέδιον τής έν Ιταλίā συναντήσεώς μου μετά φίλου πολυφιλήτου, άποκατεστημένου εκεί. Διότι ένθυμούμαι, ότι μόλις τῶ άνήγγειλα τήν έν Βερολίνω έγκατάστασίν μου, εκείνος έρριψεν άμέσως τήν ιδέαν ταύτην εις τό μέσον, ώς πυροτέχνημα. Τόσον πολύ έδιψώμεν άμφοτέροι νά ιδώμεν άλλήλους, ώστε τό πυροτέχνημα έλαμψεν, ώς βολίς έν τῶ στερεώματι. «Καταβαίνεις μέχρι Ρώμης, μοι έγραφεν, ώς περί του άπλουστέρου τών πραγμάτων, αναβαίνω μέχρις αύτης και ούτω συναντώμεθα έν τῆ κοιτίδι τής Τέχνης». Και είποντο περιγραφαί τών θεληγέτρων τής συναντήσεώς μας. «Ό,τι έμέλλομεν νά ιδώμεν έστολίζετο διά χρωμάτων λαμπρών, και ό φίλος μου άπαριθμῶν έν ταίς έπιστολαίς του όσα έμελλε νά μοι έπιδειξή έν Ιταλίā, παρίστατο έν τῆ φαντασίā μου ώς ιδιοκτήτης πανοράματος μαγευτικού, κράζων μοι πρό έκάστης εικόνας: τό Βατικανόν, ό Άγιος Πέτρος, ό Βεζούβιος, ό κόλπος τής Νεαπόλεως.

Και έγώ ένεδός ήσθανόμην έξαπτόμενον τόν πόθον τής εκτελέσεως του μεγάλου περιηγητικού σχεδίου μας.

Άλλ' ούδέποτε ή συνέντευξις δύο μοναρχών εύρε τόσα προσκόμματα, όσα ή ήμετέρα, και ούδέποτε δι' έπισημόν τινα συνάντησιν διεξήχθησαν τόσαι διαπραγματεύσεις, όσαι διά τήν ιδικήν μας. Πάντοτε παρενεβάλλοντο έμπόδια άκούσια ότε μέν ύπ' εκείνου, ότε δέ ύπ' έμού. Διότι, νυν μέν, ότε εκείνος μοι έγραφεν έλθέ, έγώ δέν ήδυνάμην νά έγκαταλείψω τās άκροάσεις... τών καθηγητών μου. Άλλοτε δέ, ότε έγώ τῶ έγραφον είμι έτοιμος, εκείνος δέν ή-

δύνατο νά έγκαταλείψη τās άκροάσεις... τών πελατών του. Αί κατηραμένοι δ' αύται άκροάσεις, καιτοι έτερογενείς, έφερον τό αύτό αποτέλεσμα, κωλύουσαι τήν πραγματοποίησιν του σχεδίου ήμῶν και κρατούσαι άμφοτέρους δεσμίους, εκείνον έντός του έμπορικού του γραφείου και έμέ επί τών πανεπιστημιακῶν έδωλίων μου.

Ένίοτε δέ και πεζότερα αίτια εκώλυον τήν συνάντησίν μας. Διότι όταν εκείνος άγγέλλων μοι τήν χάριν τής καλλιτεχνικής εκθέσεως μετάβασίν του εις Ρώμην με προσεκαλει εκεί, έγώ διεδίδασα τήν πρόσκλησίν του εις τό βαλάντιόν μου ώς διαταγήν. Άλλ' εκείνο ήρνήθη νά με ύπακούση προφασιζόμενον ισχνότητα και άδυναμίαν και προάγον περι του άδυνάτου νά έπιχειρήση τόσον μακρῶ και έπίπονον ταξειδίον πιστοποιητικά του έπισημοτέρου, δι' έμέ, ίατρού έν Βερολίνω, του κ. Ausgabenbuch, ού τό όνομα έλληνιστί βιβλίον έξόδων μεταφράζεται. Έπιστοποίησι δέ ό ίατρός θλιβεράν τήν κατάστασιν του τρυφερού άσθενούς, ώς εύρισκομένου εις τά πρόθυρα φθίσεως ένεκα καχεκτικής άναιμίας.

Δέν γνωρίζω χαλεπωτέραν άσθένειαν, παντου μέν και πάντοτε, άλλ' ιδίως έν ταίς μεγαλοπόλεις τής Έσπερίας, από τήν καχεκτικήν άναιμίαν του βαλαντίου. Διό και άνέβαλον προθύμως τήν αναχώρησίν μου, αναμένων καιρούς εύνουστέρους και τήν άνάρρωσιν του προσφιλοῦς μοι άσθενούς.

Ούτως, ότε μέν αί ένασχολήσεις ήμῶν, ότε δέ ή κατάλληλος εύκαιρία και άλλοτε ή άρρωστία του σπουδαστικού μου βαλαντίου παρεκώλυσαν επί έν έτος τήν έπιχειρήσιν του ταξειδίου. Είχον λοιπόν έξοικειωθῆ πρός τās άποτυχίας ταύτας και έν τῆ διανοίā μου ήρχιζα νά συγχύζω τήν πραγματοποίησιν του τόσον άσφαλῶς μελετηθέντος ταξειδίου τούτου μετά τόσων άλλων όνειροπολήσεων, ότε έπῆλθεν ό Αύγουστος και σὺν αύτῶ αί παύσεις τών μαθημάτων και ή άνάρρωσις του βαλαντίου. Πάντων δέ τούτων συμμαχούντων δέν ύπελείπετο άλλο ή ή προσχώρησις τής Ιταλίας εις τήν έν Βερολίνω κλεισθεϊσαν συμμαχίαν ταύτην. Τής Ιταλίας, ούχι ώς κράτους — διότι τούτο είχεν ήδη προσχωρήσει εις τήν αύτρογερμανικήν συμμαχίαν — αλλά τής Ιταλίας, ώς έμπορικῆς πελατείας του φίλου μου θεωρουμένης.

Διότι έδώ ίσα, ίσα ήτον ό κόμβος. Νά συνολογηθῆ ανακωχή... έμποροπραξιῶν μεταξύ του φίλου μου και τών πελατῶν του και ούτως, άποσεισας εκείνος επί μικρῶν τόν ζυγόν τών άσχολιῶν του, νά μοι γράψῃ είμι έτοιμος, ώς έγώ είχον γράψει αύτῶ, άμα ώς, παύσας τήν άκροάσιν τών μαθημάτων μου, έπισίστην έν